

ИЗВЕСТИЯ

на Центъра за стопанско-исторически изследвания

Том X

ВОЙНИ, РЕВОЛЮЦИИ, НЕСИГУРНОСТ

PROCEEDINGS

of the Centre for Economic History Research

Volume 10

WARS, REVOLUTIONS, INSECURITY

DOI: 10.61836/KYPE2702

**ЦСИИ CEHR
Варна Varna
2025**

Главен редактор / Editor-in-Chief

Чл.-кор. проф. д.и.н. Иван РУСЕВ – Икономически университет – Варна
Prof. Ivan ROUSSEV, DSc. – University of Economics – Varna,
Corresponding Member of the Bulgarian Academy of Sciences – Sofia, BULGARIA

Редакционна колегия / Editorial Board

Проф. д.и.н. Пенчо ПЕНЧЕВ – Университет за национално и световно стопанство – София
Prof. Pencho PENCHEV, DSc. – University of National and World Economy – Sofia, BULGARIA

Проф. д.и.н. Милко ПАЛАНГУРСКИ – Институт за исторически изследвания – БАН
Prof. Milko PALANGURSKI, DSc. – Institute for Historical Studies – Bulgarian Academy of Sciences – Sofia, BULGARIA

Доц. д-р Маргарита МАРИНОВА – Център за стопанско-исторически изследвания – София
Assoc. Prof. Margarita MARINOVA, PhD – Centre for Economic History Research – Sofia, BULGARIA

Prof. Nikolay NENOVSKY, DSc. – University of National and World Economy – Sofia, BULGARIA,
CRIISEA, University of Picardie Jules Verne, Amiens, FRANCE

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR – Turkish National Defense University, Ankara, TURKEY

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR – University of Ankara, TURKEY

Assoc. Prof. Andreas LYBERATOS, PhD – Director of Research Center in Modern History, Panteion University of Social & Political Sciences – Athens; Institute for Mediterranean Studies – Rethymno, GREECE

Научен секретар / Editorial Assistant

Доц. д-р Гергана ГЕОРГИЕВА – ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ – В. Търново
Assoc. Prof. Gergana GEORGIEVA, PhD – “St Cyril and St Methodius” University of Veliko Tarnovo, BULGARIA

Издание е реферирано и индексирено в следните бази данни: SCOPUS, ERIH Plus, RePec, CEEOL, Google Scholar

Томът е съвместно издание на Центъра за стопанско-исторически изследвания и ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

ISSN 2534-9244 (print)

ISSN 2603-3526 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ / CONTENTS

КЪМ ЧИТАТЕЛЯ..... 9

EDITORIAL.....11

ЧАСТ I: РЕГИОНАЛНИ И НАЦИОНАЛНИ АСПЕКТИ

SECTION 1: REGIONAL AND NATIONAL ASPECTS

Û. Serdar SERDAROĞLU. Merchants of Insecurity: Institutional and Organizational Responses of the English Levant Company Merchants in the Ottoman Balkans (1850–1914)..... 15

Kaloyan GANEV, Ralitsa SIMEONOVA-GANEVA, Martin IVANOV. Foods and Non-foods: Relative Prices and Economic Disruptions in Modern and Contemporary History of Bulgaria 25

Mustafa Can GÜRİPEK. Wealth and Power Reconfigured: Balkan Elites between Imperial Legacies and Modern Institutions. A Comparative Study of Financial Actors from the 18th to the 19th Century 39

Marcin WROŃSKI, Olga ZAŁĘSKA. The Social Composition of Polish United Workers' Party Leadership..... 52

Ivan TODOROV. The Pre- and Post-WWI Dynamics of Saving, Investment, and Interest Rates: A Cross-Country Comparison 67

Людмила ЧАКЪРОВА – ПРИСОЕВА. Скаптопаренският надпис (238 г. сл. Хр.) като свидетелство за военновременни изпитания..... 82

Lyudmila CHAKAROVA – PRISOEVA. The Inscription of Scaptopara (AD 238) as Evidence of Wartime Hardships 82

Калин СТОЕВ. За военните и икономически връзки между Северна Италия и мизийските земи (според един късноантичен надпис от Аквилея)..... 93

Kalin STOEV. On the Military and Economical Connections between Northern Italy and the Moesian Lands (According to a Late Antique Inscription from Aquileia)..... 93

Златомира ГЕРДЖИКОВА. Варварските набези, финансовият ресурс на християнските общини и властта на епископите през IV век	102
Zlatomira GERDZHIKOVA. Barbarian Raids, the Financial Resources of Christian Communities and the Power of Bishops in the 4 th Century	102
Mikhail RAEV. War, Changes, and Resource Management in Bulgaria between the 800s and the 830s.....	111
Венцислав МУЧИНОВ. Анархията, руско-турските войни и въстанията в Османската империя от края на XVIII и първите десетилетия на XIX век като фактор за развитието на градовете в българските земи под османска власт	121
Ventsislav MUCHINOV. The Anarchy, the Russo-Turkish Wars and the Uprisings in the Ottoman Empire from the End of the 18 th and the First Decades of the 19 th Century as a Factor in the Development of Cities in the Bulgarian Lands Under Ottoman Rule.....	121
Иван РУСЕВ. Войните и икономическото развитие. Случаят с българските земи през първата половина на XIX век.....	132
Ivan ROUSSEV. The Wars and the Economic Development. The Bulgarian's Case from the First Half of the 19 th Century	132
Ивайло НАЙДЕНОВ. Руско-турските войни и българската революция като препятствие и/или възможност за свищовските предприемачи през XIX век	147
Ivaylo NAYDENOV. The Russo-Ottoman Wars and the Bulgarian Revolution as an Obstacle and/or Opportunity for the Entrepreneurs from the Town of Svishtov during the 19 th Century	147
Християн АТАНАСОВ. Източната криза от 70-те години на XIX век и втората емисия на книжни пари в Османската империя.....	159
Hristiyan ATANASOV. The Eastern Crisis of the 1870s and the Second Issue of Paper Money in the Ottoman Empire.....	159
Димитър СЪБЕВ. Османският фалит от 1875 година и ролята му за Освобождението на България	172
Dimitar SABEV. The Ottoman Default of 1875 and its Role for Bulgaria's Liberation.....	172

Светла АТАНАСОВА. Българските предприемачи и политическата ситуация на Балканите през 50-те – 70-те години на XIX век.....	185
Svetla ATANASOVA. Bulgarian Entrepreneurs and the Political Situation in the Balkans in the 1850s–1870s	185
Петко Ст. ПЕТКОВ. Отражение на Руско-турската война 1877–1878 година и резултатите от нея върху диоцеза, материалното състояние и перспективите за развитие и управление на Българската екзархия	199
Petko St. PETKOV. Reflection of the Russo-Turkish War of 1877–1878 and its Results on the Diocese, the Material Condition and the Prospects for Development and Governance of the Bulgarian Exarchate	199
Георги Н. ГЕОРГИЕВ, Пенчо Д. ПЕНЧЕВ. Към политическата икономика на Илинденско-Преображенското въстание	212
Georgi N. GEORGIEV, Pencho D. PENCHEV. On the Political Economy of Ilinden-Preobrazhenie Uprising	212
Росица ЗЛАТИНСКА. Извънредните свръхсметни кредити при финансирането на българската армия през войните (1912–1918) – тенденции и ефекти	225
Rositsa ZLATINSKA. Extraordinary Excess Credits in Financing the Bulgarian Army during the Wars (1912–1918) – Trends and Effects	225
Лиляна ВЕЛЕВА. Специализираните институции в икономиката на България през двете световни войни. Исторически паралели	238
Liliana VELEVA. Specialized Institutions in the Bulgarian Economy during the Two World Wars. Historical Parallels	238
Стоян ШАЛАМАНОВ, Веселина ШАЛАМАНОВА. Антимонополно регулиране във времена на конфликти и кризи	247
Stoyan SHALAMANOV, Vesselina SHALAMANOVA. Antitrust Regulation in Times of Conflict and Crises	247
Георги ПЕТРУНОВ. Последици от войните върху развитието на спорта в България през XX век.....	259
Georgi PETRUNOV. Consequences of the Wars on the Development of Sports in Bulgaria in the 20 th Century.....	259

Ралица ВЕЛЕВА. Исторически портрет на несигурността в България (1878–2024): социално-икономически детерминанти	270
Ralitsa VELEVA. A Historical Portrait of Insecurity in Bulgaria (1878–2024): Socio-Economic Determinants	270

ЧАСТ II: СЕЛИЩНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И СТОПАНСКИ ДЕЙЦИ
SECTION 2: SETTLEMENT STUDIES AND INDIVIDUAL ECONOMIC ACTORS

Невена НЕДЕЛЧЕВА. Войните на Османската империя от XVI век и отражението им върху икономическото и демографско състояние на североизточните български земи.....	287
Nevena NEDELICHEVA. The Wars of the Ottoman Empire from the 16 th Century and Their Impact on the Economic and Demographic Situation of the Northeastern Bulgarian Lands	287
Веселин ГОРАНЧЕВ. Търговските пътища, използвани от фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и Евстати Селвели и Дружие“ и последствията от тяхната промяна по време на военните действия на Балканския фронт през Кримската война (1853–1856).....	298
Veselin GORANCHEV. The Trade Routes used by the Company “Hadzhi Mincho H. Tsachev and Evstati Seleveli and Partners” and the Consequences of Their Change during the Military Operations on the Balkan Front during the Crimean War (1853–1856)	298
Александър ЗЛАТАНОВ. Сенките на войната: Казанлъшкият регион през 1877 година според британския консул Блънт	309
Aleksandar ZLATANOV. Shadows of War: The Region of Kazanlak according to the British Consul Blunt in 1877	309
Видин СУКАРЕВ. Войната, парите и военното снабдяване според Архива на майор Райчо Николов	327
Vidin SUKAREV. The War, Money and Military Supplying according to the Archive of Major Raycho Nikolov	327

Маргарита МАРИНОВА, Емилия ВАЧЕВА. Външнотърговският обмен на България по река Дунав в периода на войните (1912–1918) – тенденции, измерения, промени.....	337
Margarita MARINOVA, Emilia VACHEVA. Bulgaria's Foreign Trade Exchange along the Danube River during the War Period (1912–1918) – Trends, Dimensions, Changes	337
Иван ПОСТОМПИРОВ. Иван Хаджиберов – индустриалец, предприемач и дарител, в спокойни и в несигурни времена.....	352
Ivan POSTOMPIROV. Ivan Hadzhiberov – Industrialist, Entrepreneur and Donor, in Calm and Uncertain Times	352
Николай АТАНАСОВ. Военновременните последици върху манастирската икономика в България (1913–1930). Случаят с Бачковския манастир.....	364
Nikolay ATANASOV. Wartime Impact over the Monastic Economics in Bulgaria (1913–1930). The Case of Bachkovo Monastery	364
Йорданка КРИВОШИЕВА. Фабриката за метални изделия „Турмус“ в условията на търговска блокада и военновременен законодателство	374
Yordanka KRIVOSHIEVA. The Turmus Metal Products Factory under Trade Blockade and Wartime Legislation.....	374
Петър ДОБРЕВ. Д-р Борис Добрев: съдбата на един лекар между медицината, чифлиците и войната	385
Petar DOBREV. Dr. Boris Dobrev: The Fate of a Doctor between Medicine, Çiftliks, and Wa	385
АВТОРИТЕ В ТОМА / LIST OF CONTRIBUTORS	394
Указания за публикуване в Известия на ЦСНИ	397
Submissions guidelines for the Proceedings of CENR	402

КЪМ ЧИТАТЕЛЯ

Уважаеми Читателю,

С Том X-ти на „Известия на Центъра за стопанско-исторически изследвания“ завършваме първото десетилетие от съществуването и „странстването“ в света на науката на това периодично издание. Равносметката показва публикуването дотук на близо 300 научни статии в областта на стопанската история под авторството на утвърдени учени и на млади изследователи от България, Турция, Гърция, Франция, Англия, Полша. Изданието е част от едни от най-големите университетски библиотеки в България и чужбина. А чрез електронния си формат то вече присъства навсякъде, където специалистите и широката читателска аудитория проявяват интерес към научните приноси, поместени на неговите страници.

Верни на традицията, продължаваме да посвещаваме всеки том на определена тема. Том X-ти е насочен към войните, революциите и несигурността, разглеждани в техния стопанско-исторически контекст. Основна характеристика на стопанския живот е наличието на несигурност. Сред факторите, които предизвикват несигурност са войните и революциите. Тяхното влияние върху стопанството обаче не се оценява еднозначно в теоретичните и в емпиричните изследвания. В някои случаи революционните промени, макар и да внасят несигурност, имат положителен ефект върху обществото. Отделни изследователи обръщат внимание на обстоятелството, че войните са солидна предпоставка за намаляване на неравенствата в обществото. Предизвикателството пред изследователите на стопанското минало налага да се изследва значението на войните, революциите и породената от тях несигурност върху стопанското развитие в историческа перспектива. Поместените в тома статии имат за цел да отговорят на това предизвикателство.

След рецензиране в Том X-ти на „Известия на Центъра за стопанско-исторически изследвания“ са подбрани и публикувани 31 статии на 37 автори – учени, университетски преподаватели и музейни специалисти от 18 научни центрове в България, Турция и Полша, сред които: SGH Warsaw School of Economics (Warszawa, Poland), Istanbul University (Istanbul, Turkey), Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Университет за национално и световно стопанство – София, Университет по библиотекарство и информационни технологии – София, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, Икономически университет – Варна, Стопанска академия „Димитър Апостолов Ценов“ – Свищов, Аграрен университет – Пловдив, Тракийски университет – Стара Загора, Център за стопанско-исторически изследвания, Институт за исторически изследвания – БАН, Институт за балканистика с Център по тракология „Проф. Александър

Фол” – БАН, Институт за изследване на населението и човека – БАН, Институт за икономически изследвания – БАН, Регионален исторически музей – Велико Търново, Регионален исторически музей – Пловдив, Регионален исторически музей – Габрово.

Том десети на „Известия на Центъра за стопанско-исторически изследвания“ вече очаква своите читатели.

Чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Русев

Главен редактор

EDITORIAL

Dear reader,

With Volume 10 of the “Proceedings of the Centre for Economic History Research”, we conclude the first decade of existence and “wandering” in the world of science of this journal. The results show that so far, nearly 300 scientific articles in the field of economic history have been published, authored by established scholars and young researchers from Bulgaria, Turkey, Greece, France, England, and Poland. The journal is part of some of the best-known university libraries in Bulgaria and abroad. And by its electronic format, it is now available wherever specialists and the large reading public show interest in the scientific contributions published in its pages.

True to tradition, we continue to dedicate each volume to a specific topic. The tenth volume focuses on wars, revolutions, and uncertainty, examined in their economic and historical context. A main characteristic of economic life is the presence of insecurity. Among the factors that cause insecurity are wars and revolutions. However, their impact on the economy is not assessed unambiguously in theoretical and empirical studies. In some cases, revolutionary changes have a positive effect on society. Some researchers draw attention to the fact that wars are a solid prerequisite for reducing inequalities in society. The challenge facing researchers of economic history is to examine the significance of wars, revolutions, and the uncertainty they generate on economic development from a historical perspective. The papers included in this volume aim to respond to this challenge.

Following a peer review process in Volume 10 of the “Proceedings of the Centre for Economic History Research”, 31 papers by 37 authors – scholars, university professors, and museum specialists from 18 research centers in Bulgaria, Turkey, and Poland – were selected and published. Our authors are from: SGH Warsaw School of Economics (Warszawa, Poland), Istanbul University (Istanbul, Turkey), Sofia University “St. Kliment Ohridski”, University of National and World Economy – Sofia, University of Library Studies and Information Technologies, “St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo, University of Economics – Varna, “D. A. Tsenov” Academy of Economics – Svishtov, Plovdiv Agricultural University, Trakia University – Stara Zagora, Centre for Economic History Research, Institute for Historical Studies – Bulgarian Academy of Sciences, Institute of Balkan Studies and Center of Thracology – Bulgarian Academy of Sciences, Institute for Population and Human Studies – Bulgarian Academy of Sciences, Economic Research Institute – Bulgarian Academy of Sciences, Regional Museum

of History – Veliko Tarnovo, Regional Museum of History – Plovdiv, Regional Museum of History – Gabrovo.

The tenth volume of the “Proceedings of the Centre for Economic History Research” is now available to readers.

Ivan Roussev,
Editor-in-Chief